

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ignatii Loiolae Vita

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Eiusdem commoratio Complutensis. Cap. XVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11486

EIVSDEM COMMORATIO
COMPLVTENSIS.

CAPVT XVII.

IBi cum ad publicum xenodochium suo more diuertisset: articulum, ut appellant, curriculum inuit non admodum felici successu: quippe qui eadem illa præpropere festinatione incitatus, nullo panè seruato vel ordine vel discrimine disciplinæ, multa & varia vno eodemque tempore aggressus est; & in logicis terminis, quos appellant, in phisicis Albertum, in Theologia Magistrum sententiarum (qui maximè libri tum in Hispania regebantur) euoluere, & plures quotidie in scholis audire cœpit interpretet; quæ res in speciem utilis & compendiaris vel maximo ei in id ipsum, quod properabat, impedimento fuit. Etenim, quod in rebus humanis ferè sit, cum auidè sequeretur omnia, nihil propemodum assequeretur: & ipsa varietas ac multitudo rerum tum intelligentiæ tenebras tum verò memoriæ perturbationem & confusionem afferebat. Ad hæc illud etiam accedebat incommodi, quòd in summa paupertate non solum ex emendicato vivebat ipse cum suis, verum etiam aliorum inopiam ac difficultates, conquisitis vndique elemosynis, magno labore & corporis & animi subleuabat. Præterea, quod eius cursum vel maximè retardauit in litteris, tanta cupiditate ardebat errantes animas ad bonam mentem atque ad legem Euangelicam reuocandi, ut se, quamuis alieno tum tempore, continere non posset, quo minus & in scholasticorum circulis de vera virtute ac pietate sermones injiceret, & in triuis pueros plebemque fidei Christianæ præceptionibus erudiret, & omnium ordinum homines passim ad cultum Dei studiumque religionis acri ac vehementi oratione incitaret. Quibus adhortationibus cõmoti multum cum ad sanitatem & officium redirent, & crebris altisque suspiriis veram cordis contritionem ac pœnitentiam restarentur; ab imperitis quibusdam Ignatius in suspensionem & crimen veneficii vocari est ceptus: quasi homines oratione sua cardiacos redderet. Præterea cum insignes quædam in populo repente morum ac vitæ mutationes existerent, & major in dies hominum concursus ad Ignatium fieret; breui rem ad sacros Inquisitores Toletum pertulit rumor. Gliscebatur eo maximè tempore apud Germanos Luthoriana pestis, manabatque malum quotidie latius. Quin etiam

C § in

in Hispania ipsa, insani conatus eorum qui sese illuminatos ferebant, paulo antè magistratum diligentia oppressi fuerant. Quocirca sacri Quasitores in omne eiusmodi contagionis periculum excubantes animo, atque ex hac hominum frequentia & inusitato agendi genere veriti ne quod nouum incendium existeret, Complutum celeriter aduolant, in Ignatii doctrinam ac mores diligenter aequè ac dissimulanter inquirunt. cum nihil neque in dictis neque in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatium ne appellant quidem; tota re delegata Vicario Archiepiscopo, Ioanni Figueoæ, qui deinde Regio consilio praefuit, Toletum ipsi ad sua tribunalia reuertuntur. Neque ita multo post Vicarius ipse, magis vsurpandi iuris causa, quam quòd rem ulla animaduersione dignam putaret, ad Ignatii diuersorium adit quietè & pauca quadam ab eo percunctatus, ad extremum exponit, inquisitionem in ipsius & sociorum vitam esse acriter, neque inuentum quidpiam vitiosum; proinde more suo animarum saluti operam daret, cum eo tamen, ut non vno eodemque omnes habitu incederent, ne cadi tempore nouam aliquam lectam inducere viderentur. Natiui coloris lanea veste cuncti utebantur, iussit ille Ignatium & Arriagam nigro, Callistum & Cacerem rufo colore distingui, adolescentem Gallum nihil mutare, nec recusauit Ignatius; ut erat magistratibus apprime obediens. Interjecto deinde quattuorferè mensium spatio, cum nihil de instituta docendi ratione remitterent, nec persuadere sibi Vicarius posset, homines idiotas, in iis tractandis quæ ad Christianam fidei dogmata pertinent, nusquam labi; rursus in eos clam insitit quarere, sed cum nihilominus sana cuncta reperisset, rem totam sine vilo iudicii tumultu suppressit. Nec tamen ita multo post Vicarius idem tertiam in Ignatium quaestionem exercuit, quorundam calumniis ac suspitione compulsus. Confluebat ad nouum doctorem audiendum, ut diximus, populi turba promiscua, in iis feminae duae honesto loco natae, & grandis natu mater, & filia forma eleganti. haec publicis Ignatii adhortationibus incitatae, ut est sexus ad pietatem propensus, adeò exarsere, ut cuncta Hispania valetudinaria peragrarè, & in Christi Domini gratiam toto vita sua tempore pauperibus ministrare decreuerint. Hoc animi propositum Ignatio cum aperuissent, dissuasit ille magnopere cum alias ob causas, tum ne cuius oculos animumque sollicitaret aspectus adolescentulae; non deesse Compluti pauperes, quos officii causa, si vellent, inuiserent, posse etiam operam dare sacro Eucharistia ferculo prosequendo, & alia id genus obire per multa, vniusque sexui, aliter us etiam paratim magis congruentia.

Quibus

Quibus rationibus & simul auctoritate viri deterrita, cogitata in quidem illa deponere provinciam; verum tamen eadem agitata spiritus vi, temperare sibi postea nequiverunt, quo minus incóluto atque incóscio prorsus Ignatio, pedibus ac mendicantium specie aliud genus peregrinationis longæ difficilisque susciperent. Giennium in Barica est vrbs, quam nonnulli Mentefam Oretanorum falso putarunt, sacro Sudario in primis visenda, in quo crucem sibimet bajulantis expressa Christi Domini adoratur effigies. Ad id Sudarium venerandum, pedibus, ut dictum est, paucis admodum consens profecta, duodecim ferme dierum itinere, cum in vrbe non apparerent, admiratio primum affinium ac vicinorum orta: deinde ubi a familiaribus cognitum est peregrinatum habitu petiisse Giennium, variè pro suo quique sensu rem interpretari, nonnulli probare factum, plerique reprehendere quod eo loco femina sine comitibus nullo apparatu se in iter periculosum dedissent. Doctor verò Cirolius, cuius in tutelam erant mulieres, auctorem eius cónsiliu suspicatus Ignatium vehementer excanduit, facinus indignum exclamans, hominem externum & ignotum in aliena patria suis concionibus cuncta miscere, & ipsas matres familias a cura domesticarum rerum auocare, nobiles vero puellas in pudicitie discrimen adducere. Atque his querimoniis Vicarium perpulit, ut Ignatium in carcerem, misso repente viatore, conjiceret. Erat aestiuum anni tempus, & satis laxa custodia, itaque ad eum, totis iam illis finibus celebre, vel spectandi vel audiendi causa plurimi ventitabant, quibus ille securitate mirabilium Christianæ doctrine rudimera, tum etiã, ubi res exigeret, spiritualium exercitationum præcepta more suo tradebat. Georgius quidem Nauerus, insignis ea repestare doctor, & magna apud Carolu Casarem gratia, cum ad eum visendum accessisset, animi magnitudinem & dicendi vim admiratus, ut primum ad suos domum reuertit. Hodierna die vidi Patulum (inquit) in vinculis. Iamque septimumdecimum diem ibi transegerat non solum innoxius, verum etiam prorsus ignarus cuius criminis nomine accerferetur; cum eius interrogandi gratia (multa quippe ad eum ab iniquis delata fuerant) Vicarius ipse cum scriba publico in carcerem venit. At primum (ut fit) variis quaestionibus versat in omnes partes Ignatii animum: dein sciscitatur ex eodem, obseruet ne Sabbata. cui ille: Vtique, in honorem beatae **MARIAE** Virginis (inquit.) nam ceteroquin & Iudaicos ritus in honore, & verò Iudaeum patria mea fert nullum. Postremo, nostin, ait, mulieres quasdam duas matrem & filiam? Cum Ignatius annuisset, Numquid auctor illis fuisti (adjungit) peregrinandi Giennium?

Nihil

Nihilverò minùs, ait Ignatius: quinimmo credas mihi iurato verum, eiusmodi concursationes, & itinera in vniuersum vtrique dissuasisse me: & si profectè sunt, me ignato atq; adeo inuito profectas. Tum hilari vultu Vicarius, humeros Ignatii leniter apprehendens: At qui ob id ipsum, inquit, in custodiam te scito fuisse cõiectum. His ita peractis, ac tota serie quæstionis per scribam in commentarios relata, Vicarius abiit. Interea peregrinatione confecta, secundo & quadragesimo denique die mulieres reuertuntur, è quibus Ignatii innocentia clarè perspecta, venit in carcerem scriba, & Vicarii sententiam Ignatio recitat: qua primum iubebatur ipse cum sociis cæterorum scholasticorum habitu incedere, deinde quadriennii perfiniebatur spatium sacræ Theologiæ cognoscendæ, ante quod exactum spatium, de fidei Christianæ mysteriis ad populū verba ne facerent. Quibus auditis, quod ad habitum pertinet, nihil sanè recusabat Ignatius, dummodo in id ipsum egenti sibi necessaria præberentur: illam verò temporis finitionem ægre admodum tulit, quòd ea re sibi viam ad procurandam animorum salutem obstrui cerneret. Itaque sine ulla dubitatione Salmanticam ad sua prosequenda studia migrare constituit, cum sesquiannum circiter Compluri moratus, inter eas ipsas difficultates & occupationes, non nihil tamen è logicis, physicisque, & ex ipsis Theologiæ fontibus degustasset. Sed interim ad gloriam Dei, ne quid in doctrina moribusque suis resideret infamiae, Toleranum Archiepiscopum (cuius in diocesi Complurum est) sibi ex itinere ad eundem, totamque ei rem gestam & omnem consiliorum suorum rationem explicandam existimavit. Is erat Alfonso Fonseca, morabaturque eo tempore Pintæ: à quo benignè acceptus, animatusque ad cæpta strenuè promouenda, nec non instructus viatico, Salmanticam venit, quò comites iam antè præcesserant; quorum ille diuersorum ignorans, primū omnium sacram ædem ingreditur, vbi orantem conspicata pia quadam mulier, instinctu videlicet numinis, vltro ad eū accessit, & sciscitata nomen, ad socios iam sibi notos læta perduxit. Verum Ignatio ne Salmantice quidem quietè se diutius licuit. Cum enim quod supererat à studiis otii, in cohortandis ad virtutè ac pietatè & priuatim & publicè nō modò plebeiis, verū etiā principibus viris insumeret; neque verò, adiuuante Domino, frustra operà collocaret, omnium in se oculos repentè conuertit, urbemque totam celeriter eius nominis fama peruasit. Erat omnino inuisitata res, & ipsa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externa re nulla differentes à cæteris, (etenim eos Figheroa suo sumptu Cõ-

pluri

pluci scholasticorum vestimentis ornat) Apostolico ac pastora-
 li propemodum munere fungi palam, & sacerdotes ipsos ad par-
 tes suas ritè obeundas accendere. Et cùm eiusmodi vitæ genus
 valde probarent, suspicerentque permulti; tum verò non deerant,
 qui totam rem secus interpretarentur, ac diligentius cautiusque
 examinandam putarent. In iis Dominicani fratres è diui Step-
 hani præclaro cœnobio, quamquam eorum pro potestate non erat
 eiusmodi quaestio, tamen, quo erant caritatis ardore, sat suum ra-
 ti quod communem ad rem totius Ecclesiæ pertineret; Ignatium
 noscere, spiritumque ipsius, & doctrinæ genus, & vitæ institutum
 expendere omnino constituunt. Interim ignarus huiusce consilii
 Ignatius confessarium ex ipso cœnobio sibi delegerat. Is igitur
 confessarius aduenam iussu Vicarii (nam Prior seu cœnobiarcha
 tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inui-
 tat, nec rennenti, Fac (inquit) paratus accedas; quærenda ex te nõ
 pauca. Ac nihilominus, vbi dies aduenit, sine cunctatione promif-
 sa fecit Ignatius. Exceptus est cum vno è comitibus Callisto co-
 miter. Sublatis deinde mensis, vtrumque Vicarius cum eodè con-
 fessario & alio è fratribus in sacellum quoddam seducit, cõsident
 omnes. Tum blando vultu Vicarius Ignatium intuens, gaudere se
 admodum inquit, ac valde probare, quòd ille cum sociis Aposto-
 licum in morem peregrinando populos doceat, atque ad cultum
 Dei ac studium pietatis impellat. verumtamen auere se nosse qui-
 bus maximè litteris operam dederint. Cùm id quod erat, Igna-
 tius, minimè doctos fateretur esse: Quid igitur, inquit, expertes
 doctrinæ, conciones de rebus diuinis habetis? Nos verò nequa-
 quam concionamur, ait Ignatius; verùm de virtutis pulchritudi-
 ne, de vitii fœditate, cùm occasio sese dat, familiariter & ex equo
 loco differimus, atque homines ad odium peccatorum amorem-
 que probitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sed vtique de virtutibus
 vitis que sine liberalium artium cognitione disputari nõ potest,
 vel a magistris & libris accepta, vel infusa diuinitus: vos verò ne-
 que litteris neque doctoribus operam dedistis, vt ipsi fateamini:
 restat igitur vt Spiritu sancto vobis hæc tradita sint. atqui hoc
 ipsum est de Spiritu sancto, quod maximè quærimus. Tum Igna-
 tius vt peti se vidit repentino dilemmate, cùm aliquantulum sub-
 stitisset: De his, inquit, hæcenus. Cùm nihilominus instaret ille,
 ac Spiritus sancti verbo hominem vrgeret, oppressus Ignatius tẽ
 perseveranti interrogatione, in eodem tamen gradu constantia
 perstitit, seque nihil præterea responsurum affirmavit, nisi quibus
 legitimè interrogandi jus esset. Quo loco Vicarius: Itane verò?
 inquit.

inquit. Cùm noua impostorum secta quotidie pullulenti, & in errore ac fraudem ita multos inducant; vos in reddenda vestra doctrina ratione tergiuersamini? Atqui efficiam ut omnino reddatis. Triduum deinde in sacros cœnobii fines detinentur, atque humanissimè tractantur à fratribus. Eo spatio exacto, ecce tibi à Baccalaureo Fria, Vicario Salmanticensis Episcopi, notarius ambos perducit in carcerem, includitque separato à reliqua reorum turba conclauì, mirum in modum squalido ac peruerusto, odorisque deterrimi; cuius rectum medium stipes ligneus fulcebat, ac stipiti ferrea catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremum serie. huic ergo catenæ altero vtrumque pede adstringunt, sic, ut nusquam alter sine altero progredi aut loco penè mouere se posset. Igitur tota ea nocte, per sumum corporis incòmodum nulla capta quiete, in hymnis & canticis perstitere. postridie ut per urbem vulgata res est, continuo boni viri complures cum stragulis, culcitrisque, & ciborum apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea custodia captus est. Itaque, ut antè Compluri, sic eo tempore còkursus ingens hominum ad eum fieri, ad quos ille admirabili tranquillitate de contemptu rerum humanarum, de futuro extremo iudicio, deque sempiternis præmiis atque suppliciis differebat. In his Fracisco Mendozæ (qui postea S. R. E. Cardinalis & Episcopus Burgenis est mortuus) miseranti casum ipsius, & amicum ex eo querenti, grauitè ne ferret custodiam & vincula. Tunc ne malum tibi videretur esse carcer, inquit Ignatius, atqui scito, urbe Salmantica tota non ita multas esse còpedes, manicalve, quin ego plures Christi Domini causa vehementer exoptem. Interea Baccalaureus Fria ad carcerem accedit, Ignatiū & Callistū diuersos interrogat, ac variis percontationibus, quales haberi a iudicibus solent, vtriusque sensus & animum diligenter explorat. Cùm illi congruentia responderent, nec modò sibi, sed etiam inter se mirè constarent, denique librum Exercitiorum, de quo inaudierat, poscit: nec recusat Ignatius: quin etiam sibi præterea esse tres in eadem urbe socios aperit, editque diuersorii nomen, ac notas, quibus inueniri sine errore possint: neque verò superfedit ille nullis licitoribus eos in carcerem tradere inferiorem; ne quod his colloquium cum Ignatio nequa communicatio consiliorum esset. Post hæc, ablatum Exercitiorum librum & ipse in accuratè perlegit, & examinandum præterea tradidit tribus Theologiæ doctoribus: qui dum singula diligenter expendunt, accidit interea res ad innocentiam Ignatii & Sociorum declarandam

randam non leuis momenti. Cùm enim cæteri, qui in vinculis tenebantur, per negligentiam custodum effracto carcere omnes repente dilapsi essent; Ignatius comitesque soli in summa fugiendi licentia postridie ibidem inuenti sunt, & cunctis admirantibus, approbantibusque, confestim in amplam domum & commodam inde magistratum jussu traducti. Citatus præterea Ignatius ad Baccalaureum & reliquos libri sui recognitores, cùm & de Exercitiorum ratione & de præcipuis fidei Christianæ mysteriis multa ex eo quærentur, paucis ac demissè præfatus, neque se vacasse admodum litteris; & quæcumque sentiret, diceretve, Ecclesiastico judicio & censura cuncta submittere; ad singulas quæstiones de sanctissima Trinitate, de Incarnatione Domini, de Sacramento Eucharistiæ, aliisque complures ita respondit, vt iudices ipsi pænè obstupescerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidam nodus, quem ipse, cùm item responsa Doctorum se ignorare dixisset, illico soluit egregiè. Postremò jussus primum Decalogi præceptum, vti consueuerant ad populum, sic ibidem repente explicare; in eam sententiam vsque ad eò variè & copiosè dixit, vt omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His rebus ita peractis, cùm dies vinculorum esset secundus iam & vigesimus, vnà cum sociis euocatur ad iudicum sententiam audiendam. cuius erat summa, innoxios eos & ab omni hæretica labe intactos videri, ac proinde posse arbitrato suo in adjuuandos homines ac plebem erudiendam incumbere: tantùm ne intra quadriennium in Theologiæ studio exactum, quæ cogitatio lethali quæ veniali crimine teneretur (qui locus in toto pænè iure Pontificio ac Theologia difficillimus est) auderent ipsi per se definire atque statuere: id autem propterea quòd in Exercitiorum libro signa quædam tradita viderant iudices ad peccata capitalia à venialibus dignoscenda: quæ tamen, quòd nihil continerent à recta fide alienum, nominatim improbare nō audebāt. Recitata sententia; cùm honorificè tractatum ab se Ignatium putarent iudices; ille verò suis rebus è conscientia apprime confidens, vehementer indoluit, ab iis quos veræ & Catholicæ fidei tutores ac præfides agnoscebat, nullo in suis neque dictis neque scriptis deprehenso vitio, tamen in re tanta tamque necessaria sibi silentium imponi; atque iter ad excolendos ac pro viribus adjuuandos homines impediri. Quæ ipsa res inclinatū iam antè animū eius impulit, vti satius iudicaret ex hisce difficultatibus, quas in Hispania objici sibi subinde videbat, ad scholas Parisienses in Galliā vltro sese trāsferre:

vbi

vbi tū ob suam nouitatem & eius linguæ inscitiam sibi minus inter negotii putabat fore, tum propter illius academiae celebritatem atque frequentiam non defuturos deinde, quos ad suum institutum, atque ad Apostolica vestigia sectanda perliceret.

LUTETIAM PROFICISCITVR.

CAPVT XVIII.

ET quoniam ad iter adeo longinquum & anceps non idem erat sociis animus: atque etiam, vt maximè incolumes eo peruenissent, incertum erat, apud ignotas nationes quam copiam in studiis litterarum degendi essent habituri; communicato cum his consilio statuit Ignatius antecedere solus ipse Lutetiam: & siquidem res facultatem habitura videretur, vt eos ibidem alere posset, ipsos euocare per litteras; sin minus, tota de re facere certiores, vt quamquam diuersis locis, eadem tamen conjunctione animorum, emenso interim philosophiæ ac Theologiæ curriculum, intermissam ad tempus consuetudinem Deo volente deinde repeterent. Rebus igitur ita compositis, quâquam è præcipua Salmaticensi nobilitate multis agrè ferentibus, ac maiorem in modum renitentibus, vigesimo circiter die quàm è custodia exerat, in viam se dedit Ignatius, onustum libris assellum præ se agens, ac Barcinonem deuenit. Hic verò, vt inter veteres amicos ac familiares, omni ope certandum illi fuit, vt se à lachrymis atque à complexu catorum auelleret, etiam atque etiam deprecantium ne patriam cum externa regione mutaret, neu se tali tempore in manifestum vitæ periculum vltro demitteret. Vigebat adhuc bellum inter Hispanos Gallosque, & circa regni vtriusque præcipuè limites infesta latrociniis loca, & recentes multorum cædes ad metum proponebantur. Sed ille nec terrore nec precibus de suscepto consilio demoueri se passus, certe illud recusare non potuit, quominus tum ad sumptus itineris, tum ad necessaria Parisiis comparanda, nummorum aliquid partim in numerato, partim in nominibus ab Elisabetha Rosella & aliis quibusdam amicis acciperet. Quibus ille subsidiis ac præcipuè diuinæ bonitatis opemunitus, hyeme summa, pedibus, vt solebat, nullo duce vel comite inde profectus est sub initium anni M. D. XXVIII. cumque lanuarium totum in itinere posuisset, Februarii mense Lutetiam sospes introiit. ibi quod ad studia pertinet, respiciens perexiguam præteriti temporis fructum; rationibus suis accuratè sub-